

NOTAT: Underlag for diskusjon om strategiske veivalg for Osloregionen IPR til møte interessepolitisk utvalg 28.10.21

Bakgrunn

Ved behandlingen av sak 28/21 i styremøtet 9. april 2021, ble det fattet følgende vedtak:

1. *Det etableres en politisk arbeidsgruppe som skal gi innspill til utviklingen av samarbeidet i Osloregionen på kort og lang sikt.*
2. *Arbeidsgruppen får samme sammensetning som interessepolitisk utvalg*
3. *Sekretariatet i Osloregionen er sekretariat for gruppen.*
4. *Gruppens mandat er å drøfte Osloregionens tilpasning til nye økonomiske rammebetingelser fra og med 2022, samt overordnede strategiske vurderinger av samarbeidet frem mot 2030.*
5. *Arbeidsgruppens virkeperiode er frem til desember 2021.*

Som følge av fylkeskommunenes uttreden, vil Osloregionens økonomiske handlingsrom bli innskrenket fremover. Den samlede reduksjonen i kontingentinntekter fra 2021 til 2022 utgjør ca. 40 prosent, fra ca. 10,1 millioner kroner i 2021 til ca. 6 millioner i 2022. Osloregionen har ubenyttede midler fra tidligere år som innebærer at det reelle økonomiske handlingsrommet likevel er noe større på kort sikt. I forbindelse med behandlingen av revidert budsjett for 2021 i styret den 4. september, er det avsatt ca. 2,7 millioner kroner til overføring til 2022 (og eventuelt påfølgende år). På lengre sikt er det imidlertid nødvendig å legge opp til aktivitetsnivå som gjenspeiler de årlige kontingentinntektene. Dette innebærer at det må gjøres prioriteringer av hvilke aktiviteter Osloregionen IPR skal rette innsatsen mot fremover.

I styremøte den 9. april ble det også behandlet et prosjektnotat om utvikling av et kunnskapsgrunnlag om utviklingstrekk i regionen for å vurdere Osloregionens innretting og hvilke oppgaver som skal prioriteres frem mot 2030. Prosjektet skulle også vurdere hvordan Osloregionen interkommunalt politisk råd best kan fylle sin rolle som regional samarbeidsarena. NIBR fikk i oppdrag å gjennomføre en mindre utredning. Rapporten *Osloregionen – samarbeid og utvikling* ble endelig ferdigstilt 21. oktober.

Til grunn for prioriteringer på kort sikt og samarbeidet på lengre sikt bør det ligge en vurdering av utfordringene og muligheten for Osloregionen som helhet. Det foreligger følgende materiale som underlag for dette:

- Medlemsundersøkelsene for Osloregionen IPR for 2020 og 2021, som gir tilbakemeldinger fra medlemskommunene i Osloregionen på Osloregionens arbeid og prioriteringer
- Rapport fra NIBR/OsloMet fra oktober 2021 som beskriver sentrale utviklingstrekk for regionen og drøfter Osloregionen IPR sin rolle som strategisk regionalt samarbeid.
- Innspill fra faggruppesamling i Osloregionen i september 2021, bl.a. basert på en presentasjon av innholdet i rapporten fra NIBR/OsloMet
- Innspill fra BEST-konferansen 2021

I dette notatet går vi kort igjennom dette materialet (som også er vedlegg til dette notatet), og løfter frem strategiske spørsmål til diskusjon i den politiske arbeidsgruppen (Interessepolitisk utvalg).

Gjennomgang av underlagsmateriale

Medlemsundersøkelsen 2020 og 2021

2020 var det første året Osloregionen gjennomførte en medlemsundersøkelse. Den gikk til både politiske og administrative toppledere hos medlemmene. Undersøkelsen spør om kjennskap til samarbeidsalliansen Osloregionen, hvilke temaer som er viktigst for medlemmene, betydningen av Osloregionens innsatsområder sett fra medlemmene og kommunikasjon og medlemskontakt. I 2020 var det dessuten flere spørsmål knyttet til Osloregionens profileringsarbeid, som et ledd i evalueringen av profileringsarbeidet som Osloregionen gjennomfører.

Undersøkelsen viser at de som har svart har et godt inntrykk av Osloregionen og arbeidet som gjøres. Kunnskapen om Osloregionen er noe større blant administrative enn blant politikere. Dette kan være fordi det ble mange nye politikere i Osloregionens kommuner og fylker etter valget i 2019, samt etter implementeringen av kommune- og regionreformene.

Det innsatsområdet til Osloregionen som flest medlemmer svarer er meget eller ganske viktig er Areal og transport. 90 prosent svarer dette. Deretter følger næringsutvikling og innovasjon, så klima og miljø. Medlemmene er i også enig i at det er viktig å samarbeide i regionen om internasjonal profilering, ca. 64 prosent sier at dette er viktig eller meget viktig, men dette området har likevel noe lavere skår enn de andre områdene.

På spørsmål om hvor fornøyd man er med Osloregionens aktiviteter er flest fornøyd med politiske nettverk (75 prosent meget eller ganske fornøyd), fulgt av seminarer/konferanser, faglige nettverk, utredninger, og til sist, interessepolitisk arbeid (50 prosent meget eller ganske fornøyd).

Det ble gjennomført en ny medlemsundersøkelse i 2021. Her er Osloregionens arbeid målt på tre innsatsområder. Mer enn 80 prosent svarer at Osloregionens arbeid innenfor området areal og transport er meget eller ganske viktig. Ca. 70 prosent svarer det samme for områdene klima og miljø og konkurransekraft og attraktivitet. Imidlertid er andelen som svarer "meget viktig" noe høyere for klima og miljø.

Det har skjedd en ganske stor endring når det gjelder hvilke aktiviteter medlemmene er mest fornøyd med. I 2021 er interessepolitisk arbeid det man er mest fornøyd med, fulgt av utredninger/faktagrunnlag som seminarer/webinarer. Det er nærliggende å relatere dette bl.a. til arbeidet med høringsinnspill til Stortingets behandling av NTP 2022-2033 og konsekvensene av pandemien for aktivitetene i Osloregionen. Det interessepolitiske arbeidet ble bl.a. intensivert i løpet av 2020/21.

Det er i 2021 ca. 90 prosent som svarer at de er meget eller ganske fornøyd med arbeidet i Osloregionen totalt sett.

Rapport fra NIBR/OsloMet

På oppdrag fra Osloregionen IPR, har NIBR/OsloMet utarbeidet en rapport om samarbeid og utvikling i Osloregionen (NIBR-rapport 2021:17). Rapporten har to deler; første del omhandler sentrale strukturer, utviklingstrekk, drivkrefter og trender i Osloregionen som geografisk område. I del to belyses Osloregionen IPR som organisasjon, dens rolle og funksjon for medlemmene.

Rapporten peker bl.a. på at Osloregionen lenge har vært en nasjonal vekstregion, og at den nå har ca. 43 prosent av landets befolkning og 44 prosent av arbeidsplassene. Området er karakterisert ved

en betydelig geografisk fragmentering av de politisk administrative styringssystemene og institusjonene. Regionen beskrives som en flerfunksjonell region rundt hovedstaden, som går på tvers av tre fylkesgrenser. En stor andel av kommunene er knyttet sammen gjennom felles bolig- og arbeidsmarkeder, fritids- og servicemarkeder samt kunnskaps- og næringsmiljøer. Svært mange virksomheter i Osloregionen er integrerte og koplet sammen gjennom felles foretak, verdikjeder, næringsklynger og kunnskaps- og innovasjonssystemer på tvers av kommune- og fylkesgrensene. Oslo påvirker utviklingen i hele regionen, men påvirkes også av utviklingen i regionens øvrige byer og landdistrikter. Rapporten peker på en gjensidig avhengighet mellom Oslo og resten av Osloregionen.

Osloregionen er en flerbyregion, dog med et monosentrisk preg på grunn av hovedstadens dominerende størrelse og sterke vekstdynamikk. Konsentrasjonen er særlig sterk, og har det over tid forsterket seg ytterligere, når det gjelder arbeidsplasser, noe som har ført til økt pendling. Rapporten peker samtidig på noen trender som kan peke i retning av en mer flerkjernet utvikling fremover når det gjelder bosetting i regionen, bl.a. digitalisering, boligpriser og mulighetene for hjemmekontor, som er blitt bedre for mange etter pandemien.

I regionen finnes store og varierte nærings- og innovasjonsmiljøer, som gir området store kapasiteter og muligheter for å utvikle arbeidsplasser og nye næringer innenfor rammen av en bærekraftig samfunnsutvikling. Dette er en viktig utfordring for regionen frem mot 2030.

Osloregionen IPR er den eneste organisasjonen som er forankret spesifikt til kommunene som inngår i denne delvis funksjonelle storbyregionen. Rapporten peker på at Osloregionen, senere Osloregionen IPR, har hatt en viktig rolle i å samle regionen internt, ved å opptre med en stemme utad mot nasjonale politiske myndigheter og ved å profilere regionen internasjonalt.

I rapporten har man analysert aktivitetene i Osloregionen IPR i forhold til en nettverkstrapp med fire trinn:

Trinn 1 av trappen beskriver formidling, hvor aktørene gjensidig deler informasjon og erfaringer og kunnskap på tvers. Dette kan også bidra til bevisstgjøring om temaer. – Trinn 2 beskriver hvordan aktiviteten på første trinn igjen kan føre til kunnskapsoversettelse og utvikling av forståelse og felles virkelighetsoppfatninger hos deltakerne. Dette kan bidra til felles problemforståelse og løsningsforståelse. – Trinn 3 beskriver koordineringen av faktisk adferd, ved at aktørene på bakgrunn

av de to første trinnene tilpasser egen adferd fordi de ser at deres opprinnelige adferd underminerer adferden til andre aktører, eller for å oppnå synergieffekter. – Trinn 4 er når aktørene ikke bare endrer adferd i egen virksomhet, men faktisk arbeider sammen med andre sektorer og myndighetsnivåer for å utvikle felles mål, strategier og tiltak.

Sentralt underlag for rapporten (informantintervjuer, medlemsundersøkelse m.m.) tyder på at Osloregionen IPR har fungert særlig godt som samarbeidsarena for utveksling av informasjon og erfaringer (trinn 1 i nettverkstrappa) og for å bygge gjensidig forståelse for hverandres situasjon (trinn 2). I følge rapporten, opplevde informantene i betydelig grad at man oppnådde felles forståelse for situasjonen i nåtid og oppdaget gjensidige avhengigheter til hverandre. En del av informantene opplevde også at samarbeidet nådde «handlingstrinnene» 3 og 4. Mange beskrev arbeidet i Osloregionen som å «samle kommunene rundt et bord og diskuterer synergieffekter», og flere opplevde at store kommuner fikk noe økt forståelse for de små kommunene i regionen, og dermed tilpasset sin adferd deretter. En del synergieffekter opplevdes å bli tatt ut blant flere. Men også kritiske spørsmål er blitt reist, som at Osloregionen IPR brukte for mye tid på trinn 1 og 2 av nettverkstrappen (bevisstgjøring og felles problemforståelse), og for lite på handlingstrinnene 3 og 4 (tilpasning av atferd og utforme felles tiltak).

Rapporten peker på at en av hovedutfordringene for Osloregionen IPR er å få til en bedre koordinering med andre samarbeidsorganer som arbeider både på flere av de samme og/eller relaterte feltene i den samme geografien. Det beskrives som en klar svakhet for Osloregionen IPR at fylkeskommunene har trukket seg helt ut fra 2021. I rapporten heter det at fylkeskommunene har en nøkkelrolle når gjelder samfunnsutvikling og virkemidler på fylkesregionalt nivå, og at de burde vært koplet på, i det minste som observatører og deltakere i deler av det Osloregionen IPRs strategiske arbeider og aktiviteter. En av forskerne bak rapporten, Gro Sandkjær Hanssen, deltok med innlegg om rapporten på BEST-konferansen. [Opptak av hennes foredrag er tilgjengelig her.](#)

Innspill fra faggruppene i Osloregionen

Totalt deltok over 60 personer på samlingen for Osloregionens faggrupper for areal og transport, klima og miljø, næringssamarbeid og administrativ koordineringsgruppe i Moss kulturhus 1. september 2021. Samlingen ble innledet med presentasjon av foreløpig rapport «Osloregionen - utvikling og samarbeid mot 2030» ved Knut Onsager og Gro Sandkjær Hanssen fra NIBR/OsloMet. Etter innledningen ble det gjennomført gruppearbeid i 7 grupper.

Av referatene fra gruppearbeidene fremkommer det at gruppene i stor grad kjente seg igjen i beskrivelsene av Osloregionens styrker, svakheter og muligheter fremover, som beskrives i rapporten.

Faggruppene understreker betydningen av det faglige samarbeidet i Osloregionen, med arenaer for læring på tvers. Det pekes også på at det kan være krevende for mange kommuner å “henge med” i arbeidet. Dette gjelder særlig de mindre kommunene.

Når det gjelder arbeids- og innsatsområder, er det stor tilslutning til de eksisterende arbeidsområdene. Flere var imidlertid opptatt av at det ikke må bli tematiske siloer innenfor Osloregionen, at det er viktig at faggruppene arbeider på tvers, og at dette også kommer til uttrykk i Osloregionens strategier og arbeid.

Innspill fra BEST-konferansen 2021

BEST-konferansen – Osloregionens årlige utviklingskonferanse ble i år arrangert 29. september. Den handlet om hvordan styrke hovedstadsregionens konkurransekraft og bærekraft mot 2030. Se [oppsummering og tilgang til opptak fra BEST-konferansen her](#). Viktigheten av samarbeid ble trukket frem av mange av innleiderne, ut fra deres ulike ståsteder som politiker eller næringslivsleder. Det høye kompetansenivået i regionen ble også vektlagt, men at det er potensiale for bedre koordinering mellom ulike aktører for å styrke konkurransekraften. Fra næringslivets side ble det etterlyst tydeligere politisk vilje på industriell satsing og tilrettelegging for å tiltrekke seg nyetableringer.

Strategiske spørsmål til diskusjon

Proessen som Osloregionen IPR skal gjennomføre bør bidra til å sette kurs for innholdet i samarbeidet i Osloregionen IPR frem mot 2030: Hvordan sørge for at aktiviteten er mest mulig relevant i forhold til trender og utviklingstrekk som påvirker regionen og samtidig i tråd med medlemmenes interesser? Ambisjonene for samarbeidets aktivitetsnivå må samtidig være realistisk i forhold til de til enhver tid gjeldende økonomiske rammer.

Diskusjonene rundt disse spørsmålene skal i første omgang legge grunnlag for handlingsplan og budsjett for 2022. Osloregionen IPR fikk nye strategiske innsatsområder i 2020 for perioden 2021 - 2024. Da disse ble utarbeidet var man ikke kjent med at fylkeskommunene ville trekke seg ut av samarbeidet. Det er derfor også et spørsmål om disse strategiske føringene også bør revideres, og eventuell prosess for dette frem mot møte i representantskapet i Osloregionen IPR våren 2022.

Basert på materialet som foreligger, foreslår sekretariatet i første omgang en diskusjon rundt følgende strategiske spørsmål:

- Osloregionen IPR har i dag tre strategiske innsatsområder; areal og transport, klima og miljø og konkurransekraft og attraktivitet.
 - Bør alle disse tre områdene videreføres? Er de like viktige, eller er det noen av disse områdene som bør ha høyere prioritet?
 - I rapporten fra NIBR/OsloMet reises også spørsmål om Osloregionen bør engasjere seg i spørsmål knyttet til sosial bærekraft, for eksempel folkehelse og sosiale spørsmål. Er det aktuelt nå?
- I rapporten fra NIBR/OsloMet drøftes Osloregionen IPR sitt arbeid i forhold de fire trinnene i "nettverkstrappa". I intervjuene som ligger til grunn for rapporten er det noe signaler om at Osloregionen IPR bør forsterke innsatsen på de to øverste, som er de mest handlings- og tiltaksorienterte trinnene. Eksempler på aktiviteter på disse trinnene er felles strategier, interessepolitisk arbeid og tiltak i forbindelse med internasjonal profilering.
 - Bør for eksempel det interessepolitiske arbeidet styrkes ytterligere?
 - Bør det utarbeides nye (evt revidering av) felles strategier for Osloregionen på de ulike innsatsområdene?¹ Eller bør det lages en ny helhetlig strategi for utvikling av

¹ I dag har Osloregionen følgende strategier: en internasjonal profileringsstrategi fra 2015, utarbeidet i samarbeid med Oslo Business region og VisitOslo og med tilslutning fra VisitOsloRegion, en areal- og transportstrategi fra 2008 revidert i 2016, samt en ordførererklæring for klima og miljø fra 2019.

- Osloregionen som inkluderer alle Osloregionens innsatsområder? Er det andre tiltak som bør prioriteres?
- Hva skal man eventuelt nedprioritere på trinn 3 og 4, som handler mer om formidling, læring på tvers og bygging av fellesskap/identitet?
 - Bør Osloregionens interne plandokumenter forsterkes? Det overordnede dokumentet i dag er en fireårig plan med beskrivelse av arbeid innenfor strategiske innsatsområder samt tverrgående tiltak som kommunikasjon og interessepolitisk arbeid, og et årlig handlingsplandokument med beskrivelse av tiltak og budsjett for det enkelte kalenderår, samt årsrapport med regnskap .
 - Bør plandokumentene for eksempel gi større mulighet for måling av resultater på ulike områder, eller er det tilstrekkelig at de peker ut en retning for Osloregionens arbeid som i dag?
 - Bør det være en tydeliggjøring av rollene og ansvaret til medlemmene i styret, interessepolitisk utvalg og Osloregionens administrative grupper om hvordan de skal bidra til at Osloregionens mål nås?

Videre prosess og milepæler

Det vises til behandlingen i møtet i interessepolitisk utvalg 17. September. Følgende prosess legges til grunn for det videre arbeidet i arbeidsgruppen:

Hva	Når	Hvem
Oppstartsmøte for diskusjon av NIBR-rapport, og vurderinger av prioriteringer for 2022	Okt/tidlig nov. (uke 43/44)	Interessepolitisk utvalg
Behandle forslag til saksfremlegg om - Anbefaling kort sikt (prioriteringer og budsjett 2022) - Forslag til videre arbeid - strategiutvikling/utredninger	24. nov.	Interessepolitisk utvalg
Styrebehandling	3. desember	Styret i Osloregionen
Strategiseminar om utviklingen på kort og lang sikt	Januar 2022	Interessepolitisk utvalg
<i>Videre prosess besluttet i styresak 3. desember</i>		

Til møtet den 24. november vil sekretariatet utarbeide en skisse med økonomiske prioriteringer samt prioriterte tiltak i handlingsprogrammet for 2022 basert på innspill fra gruppens diskusjon av dette notatet den 28. oktober. Sekretariatets forslag til handlingsprogram og budsjett legges deretter fram for styret til behandling den 3. desember.

På styremøtet 3. desember tas det også stilling til videre prosess, inkludert eventuelt revisjon av Osloregionens strategiske føringer for perioden 2021 – 2024.

Vedlegg:

- Oppsummering fra medlemsundersøkelsen 2020
- Oppsummering fra medlemsundersøkelsen 2021
- NIBR-rapport 17/21 Osloregionen – samarbeid og utvikling
- Oppsummering fra samling for Osloregionens faggrupper 1. september 2021
- Strategiske føringer for Osloregionen 2021 – 2024